

УДК: 159.9

І.Л. Моначин канд. психол. наук, доц., Т.В. Попик

Тернопільський національний технічний університет імені І.Пулюя, Україна

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ДІЯЛЬНОСТІ

I.L.Monachyn, Ph.D., Assoc. Prof., T.V.Popyk

PSYCHOLOGICAL WILLINGNESS TO THE ACTIVITY

Проблема психологічної готовності особистості до діяльності – одна з найважливіших у контексті її професійного становлення. Відмінності у визначенні поняття психологічної готовності, дають підстави говорити про суперечливість існуючих поглядів, а звідси і про неузгодженість процедур перенесення цього поняття в експериментальну площину. Вперше поняття психологічної готовності до діяльності було введено в науковий обіг в 1976 році білоруськими дослідникам М.І. Дьяченко і Л.А. Кандибовичем.

Велика увага дослідників до даної проблеми пояснюється двома чинниками: по-перше, це одна з ключових проблем психології становлення особистості, в якій «психологічна готовність» розглядається як особистісне утворення, що забезпечує і характеризує можливості безперервного росту особистості в сьогоденні і майбутньому, її відношення до світу і самої себе по-друге, дослідження багатогранних проявів феномену «психологічної готовності» людини є надзвичайно важливим для психологічної практики, оскільки воно дає уяву про механізми і умови особливих послідовних перетворень у структурі особистості.

Психологічна готовність – це виявлення суті властивостей і стану особистості. Готовність – це не лише властивість чи ознака окремої особистості, це концентрований показник діяльності особистості, міра її професійної здібності. Психологічна готовність включає в себе з однієї сторони запас професійних знань, умінь і навичок; з іншої – риси особистості: переконання, здібності, інтереси, професійна пам'ять, мислення, увагу, спрямованість думки, працездатність, емоційність, моральний потенціал особистості, що забезпечать успішне виконання професійних функцій.

Ядро психологічної готовності становлять психічні процеси і властивості. Вони є фундаментом якостей особистості. Психологічні властивості особистості, її психічні особливості і моральні якості, що є основою установки майбутнього фахівця на усвідомлення функцій психологічної праці, професійної позиції, оптимальних способів діяльності, співвіднесення своїх здібностей з можливостями – характеристики психологічної готовності особистості.

Суть психологічної готовності наповнюють моральні та психологічні якості і можливості особистості; співвідношення свідомості і поведінки, суб'єктивності і об'єктивності свідомості. Зміст психологічної готовності складають інтегральні характеристики особистості, що включають в себе інтелектуальні, емоційні і вольові властивості, професійно-моральні переконання, потреби, звички, знання, вміння і навички, здібності, а також співвідношення об'єктивних та суб'єктивних факторів формування високого рівня психологічної готовності.

Як ситуативний психічний стан, психологічна готовність виникає при вирішенні конкретних завдань, демонструючи об'єктивні та суб'єктивні особливості, а також вимоги майбутньої ситуації, визначаючи успішність дії у конкретний момент. Особистісний підхід розглядає психологічну готовність як невід'ємний і суттєвий компонент розвитку особистості в цілому.

Психологічна готовність включає в себе з однієї сторони запас професійних знань, умінь і навичок; з іншої – риси особистості: переконання, педагогічні здібності, інтереси, професійну пам'ять, мислення, увага, педагогічна спрямованість думки, працездатність, емоційність, моральний потенціал особистості, що забезпечать успішне виконання професійних функцій.

Загалом, у психологічній літературі в залежності від сутності та специфіки трактування поняття «психологічної готовності до професійної діяльності» різні автори по-різному визначають її структуру. Структурним аналізом психологічної готовності до діяльності займалися такі вчені, як Г.О. Балл, М.І. Дьяченко, Л.А. Кандилович, Л.В. Кондрашова, Н.В. Кузьміна, В.А. Сластьонін та інші. Вчені виділяють багатокомпонентну структуру психологічної готовності до професійної діяльності, яка має свої особливості формування і розвитку.

Серед вольових якостей, які забезпечують психологічну готовність до діяльності виділяють:

- цілеспрямованість (керування в роботі конкретною метою);
- самовладання і витримка (збереження самоконтролю в будь-якій ситуації)
- наполегливість (тривале збереження зусиль при досягненні поставленої мети);
- ініціативність (готовність і вміння психолога виявляти творчий підхід до вирішення проблем,);
- рішучість (своєчасно приймати продумані рішення і без зволікань приступати до їх виконання);
- самостійність (відносна незалежність від зовнішніх впливів);
- самокритичність (вміння помічати свої помилки, неправильні дії та прагнення їх виправити).

Психофізіологічний аспект психологічної готовності формують: впевненість у своїх силах, прагнення наполегливо і до кінця доводити розпочату справу, здатність вільно керувати своєю поведінкою і поведінкою інших, професійна працездатність, активність і саморегулювання, урівноваженість і витримка, рухомий темп роботи. Ці властивості і здібності забезпечують психологу високу працездатність у виконанні професійних функцій.

Пізнавально-операційний аспект психологічної готовності формує професійну спрямованість уваги, уявлень, сприймання, пам'яті, педагогічного мислення, педагогічних здібностей, знань, дій, операцій і заходів необхідних для успішного здійснення діяльності.

Оцінюючий компонент передбачає самооцінку своєї професійної підготовки та психологічної готовності, а також відповідність процесу розв'язання професійних завдань оптимальним психологічним зразком.

Отже, готовність є синтезом особливостей особистості, які визначають її здатність до діяльності, серед яких виділяють активне, позитивне відношення до діяльності, характерологічні риси і стійкі інтелектуальні почуття, певний фонд знань, умінь, навичок у відповідній галузі, певні психологічні особливості в сенсорній і розумових сферах, що відповідають вимогам конкретної діяльності.